

Försörjningsbalans i Rätt från Slätt kommunerna

– Grästorp, Vara, Essunga, Vänersborg och Götene

Om Försörjningsbalans kommun

Modellen Försörjningsbalans kommun har tagits fram av Hushållningssällskapet specifikt för att beräkna försörjningsbalansen hos enskilda kommuner. Modellen visar hur mycket energi som produceras inom primärproduktionen i kommunen i jämför med energibehovet som behövs för att försörja kommunens människor och djur med mat/energi.

Tjänsten kan vara en ögonöppnare och ett första steg för kommunal näringslivsutveckling, måltidsverksamhet, krisberedskap, samhällsbyggnad och miljöarbete kopplat till svensk livsmedelsstrategi.

Försörjningsbalans kommun visar vilka utvecklingsmöjligheter det finns inom kommunen och presenterar tillförlitlig, oberoende statistik av till exempel jordbruksmarkens användning, sysselsättningen i livsmedelskedjan med mera på ett överskådligt och illustrativt sätt.

Beräkningen av försörjningsbalansen levereras med en presentation av Hushållningssällskapet konsulter som förklarar resultatet och beräkningen. Kommunen får till det en sammanfattning av beräkningen i utskriftsvänligt format.

Sammanfattning av presentation och diskussioner

Vid presentationen av tjänsten Försörjningsbalans kommun har kommunen bjudit in egna tjänstepersoner inom till exempel näringsliv, beredskap, samhällsplanering och måltidsservice samt representanter för politiken, näringslivet och LRF. Hushållningssällskapet

Västras Hanna Johansson, växtodlingsagronom och Cecilia Sassa Corin, matkonsult, har presenterat resultatet av tjänsten.

Därefter har grupperna diskuterat vilka idéer och tankar som presentationen gett samt vad som är viktigt för att fortsatt upprätthålla en god livsmedelsproduktion och livsmedelskedja i kommunen eller närområdet. Det har även diskuterats var i livsmedelskedjan det kan finnas utvecklingspotential och hur kommunen kan skapa en hållbar beredskap och bidra till en hållbar livsmedelsstrategi.

Gemensamt för kommunerna är att de poängterar att samverka med närliggande kommuner och regionalt är av stor vikt. Och att det är ett delat ansvar för både tjänstepersoner i kommunen, politiker och näringslivet att föra fram frågor som är viktiga för en starkt och hållbar livsmedelsförsörjning, på både kort och lång sikt, till högre instanser på regional, nationell och internationell nivå. Vikten av lönsamhet i livsmedelskedjan har lyfts.

De har också diskuterat vikten av att sörja för att det finns elnät, el och bränsle som kan hålla igång reservaggregat och vattenförsörjning, stallar för djurproduktion, torkning av spannmål med mera i ett kortare krisperspektiv. I ett lite längre perspektiv behöver insatsvaror som energi, mineralgödsel, utsäde och bekämpningsmedel finnas tillgängliga i en mängd som krävs för att kunna bibehålla en tillräcklig livsmedelsförsörjning.

Kommunerna har lyft att det är värdefullt att ha möjligheten att genomföra utvecklingsarbete i olika projekt och i arbetsgrupper på både lokal, regional och nationell nivå för att vidareutveckla och hitta nya och hållbara vägar mot en robustare livsmedelskedja. Återväxten och möjligheterna för att hitta utbildad arbetskraft har också diskuterats.

Alla "Rätt från Slätt-kommuner" är jordbrukskommuner med mycket värdefull jordbruksmark. De är en del av "Sveriges kornbod" och viktiga för landets försörjning av livsmedel, särskilt när det gäller spannmål. Som de viktiga livsmedelsproducenter de är, är det av stor vikt att fortsatt värna om värdefull jordbruksmark, även om det kan komma i konflikt med annan etablering av näringsliv eller bostäder som kommunen har behov av. Det har även förts fram att kommunen inte kan positivt särbehandla eller stötta lantbruk och livsmedelskedjan framför annan näringsverksamhet.

Positiv försörjningsbalans

Alla kommuner är exportkommuner av livsmedel, det vill säga att de producerar mer energi än vad befolkningen och djuren i dessa kommuner behöver.

Enligt beräkningsmodellen varierar försörjningsbalansen enligt denna modell mellan 227 % och 1 840 %. Energin som produceras i dessa kommuner skulle enligt dessa försörjningsbalansens beräkning uppgå till 1 817 420 GJ (362048 + 159381 + 810744 + 176002 + 309245 GJ) och energin skulle räcka till 519 260 personer som i genomsnitt behöver 3,5 GJ per år (ca 2280 kcal per dag).

Den egna befolkningen i dessa kommuner uppgick i denna beräkning till 80 488 personer, vilket medför ett "överskott" av energi som skulle räcka till befolkningen och ytterligare 438 772 personer under ett helt år. I Göteborgs kommun/stad bor ca 690 000 personer så dessa kommuners energi skulle räcka till den egna befolkningen och ungefär 2/3 av

befolkningen i Göteborgs kommun. Ett annat exempel är att det nästan täcker energibehovet för halva Stockholm kommuns befolkning.

Underskott av grov- och proteinfoder

Samtliga kommuner har dock ett underskott av grovfoder och proteinfoder till djuren. Ur försörjningssynpunkt finns det behov av mer inhemskt protein. Baljväxter är självförsörjande med kväve och minskar därmed behovet av inköpt kväve till lantbruket. En del av det kväve som baljväxterna tar från luften finns sedan kvar i jorden till efterkommande gröda. Odling av baljväxter ökar diversiteten i jordbrukslandskapet vilket bidrar till ökade skördar av de andra grödorna och gynnar pollinerande insekter och andra nyttodjur. Att öka andelen närproducerade växtbaserade protein är även positivt för människors hälsa och de har ett lågt klimatavtryck.

Diversifiering

Kommunerna har i likhet med flertalet kommuner i Sverige, en blygsam grönsaks-, frukt- och bärproduktion liksom låg produktion av baljväxter för humankonsumtion. Det beror ofta på att det är en personalkrävande produktion. Samtidigt krävs det inte särskilt stora arealer för producera potatis och frilandsodlade grönsaker som täcker en persons årsbehov av grönt. Därför kan även mindre odlingar och fritidsodling gynna folkhälsan och i viss mån höja beredskapen.

Måltidsenheten i en kommun lyfte att de inte får tag i svensk, skalad potatis och att de får importera detta baslivsmedel. I ett krisläge kan underskott av potatis, grönsaker och frukt sänka hälsonivån och orsaka brist på viktiga vitaminer, antioxidanter och även medföra ett sämre upptag av järn.

Vi behöver äta mer fisk, men det är svårt att hitta hållbart producerad och närproducerad fisk. Att odla fisk i slutna system i till exempel oanvända jordbruksbyggnader och industribyggnader kan vara ett sätt att diversifiera livsmedelsproduktionen. Förutom själva produktionen krävs också en fortsatt fungerande livsmedelskedja och förädling.

I diskussionerna efter presentationen har kommunerna visat olika stort intresse för att utöka diversifieringen. I någon grupp uttryckte gruppen att de var nöjda med att produktionen såg ut som den gör och ansåg att det är upp till jordbruksföretagen att vidareutveckla livsmedelskedjan. Det fanns intresse för att veta mer om hur stora arealer som behövs för att förse befolkningen med tillräckligt med grönsaker, frukt och bär.

Lager, förädling och livsmedelsindustri

I ett par av kommunerna saknas det i princip livsmedelsförädling och i andra finns flera och stora aktörer. Då detta diskuterats efter presentationen har kommunerna visat olika stort intresse för att utöka förädlingsledet. I någon grupp ansåg deltagarna att lokal förädling inte var särskilt intressant så länge förädlingen finns på platser i närområdet.

Förslag och sammanfattning från Hushållningssällskapet Västra

För att fortsatt vara starka jordbrukskommuner med sysselsättning som bidrar till både den egna och landets livsmedelsförsörjning är det av vikt att kommunerna i samverkan med

näringslivet arbetar för att bibehålla en stark livsmedelsproduktion. Kommunerna och näringslivets arbete samverkan lokalt, regionalt och på nationell arena är av stor vikt för ett robust livsmedelsförsörjning. Att påverka politiska beslut även i högre instanser är av stor vikt. Konsumenternas engagemang och inköpsvanor är viktiga i förlängningen.

- Värna jordbruksmarken, insatsvarorna och näringslivet i livsmedelskedjan.
- Ökad produktion av protein- och grovfoder.
- Undersök möjlighet för ökad diversifiering, till exempel ökad grönsaksodling, baljväxter för humankonsumtion, fiskodling på land.
- Undersöka möjligheter för ökad lönsam förädling, även den småskaliga som kan komplettera de större.
- Ta vara på restflöden av livsmedel till mat, foder och energi.
- Analysera sårbarheten av insatsvaror, energi och reservdelar i kortare och längre perspektiv.
- Fortsatt utveckla de offentliga måltiderna och livsmedelsinköpen för att främja hållbara, närproducerade måltider samt minska matsvinn samt låta de offentliga måltiderna vara föregångare för privata aktörer och kommunernas befolkning.
- Värna utbildningsmöjligheter inom hela livsmedelskedjan.

